

РОЗДІЛ ІV. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 373.2.015.31:613.954

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2024-3-17>

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я В ПРИРОДНОМУ І СОЦІАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАСОБАМИ МОВНИХ ЛОГІЧНИХ ЗАДАЧ

Андреєва Т. Т.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
вул. Василя Сухомлинського, 30, Переяслав, Київська область, Україна
orcid.org/0000-0002-5923-1589
andreeva.tamara.t@gmail.com*

Рудківська Н. Л.

*старший викладач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
вул. Василя Сухомлинського, 30, Переяслав, Київська область, Україна
orcid.org/0000-0001-5265-5189
rudkovskayanata@gmail.com*

Мисан І. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
вул. Василя Сухомлинського, 30, Переяслав, Київська область, Україна
orcid.org/0000-0001-9416-4484
mysan.iv79@gmail.com*

Ключові слова: мовні логічні задачі, цінності, ціннісне ставлення, здоров'я, педагогічна майстерність, природне середовище, суспільне середовище.

У статті розглянуті питання формування ціннісного ставлення до здоров'я в природному й соціальному середовищі засобами мовних логічних задач. Доведено актуальність і необхідність здійснення такої роботи з дітьми, особливо в старшому дошкільному віці. Проаналізовано праці сучасних науковців України з досліджуваної проблеми та виявлено, що цей аспект потребує додаткового вивчення. Виявлено, що сучасні соціологічні дослідження доводять, що відбувається стійкий процес переусвідомлення традиційних цінностей і виникнення нових, які відображають зростання свободи людини й усвідомлення складної безпекової ситуації на сучасному етапі в Україні. Показано, що особистісні цінності тісно пов'язані з універсальними, починають виходити на перший план, тому велика увага приділяється дослідженню суті феноменів «цінності», «ціннісне ставлення», «мовна логічна задача», «педагогічна майстерність». Вказано, що критерії підходу до оцінки феноменів «цінності», «ціннісне ставлення», мають конкретно-історичний і національний характер і залежать від ментальності, соціального стану індивіда, його потреб, віку, професійної діяльності та є важливою умовою регуляції поведінки та взаємовідносин індивідуумів. Зроблено висновок, що цінності – це властивості буття, які створює сам Homo sapiens або які мають важливе

значення для нього. Вічними загальнолюдськими цінностями є Любов, Істина, Краса, Добро, Справедливість, Здоров'я. Розроблено методику формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до здоров'я в природному й соціальному середовищі. Наведено приклади мовних логічних задач. У наведених мовних логічних задачах казкові персонажі або ровесники дітей, перебуваючи в складних життєвих ситуаціях у природному або суспільному середовищі, шукають разом із дітьми правильні відповіді, які допоможуть старшим дошкільникам в реальному житті зробити правильні дії у схожих життєвих ситуаціях. Мовні логічні задачі спонукають до роздумів, висловлення власних оцінних суджень, сприяють розвитку мовлення. Тільки творчий педагог, який володіє педагогічною майстерністю може в повній мірі використати виховний потенціал мовних логічних задач.

FORMATION OF VALUABLE ATTITUDE TO HEALTH IN OLDER PRESCHOOL CHILDREN IN NATURAL AND SOCIAL ENVIRONMENT BY MEANS OF LINGUISTIC LOGICAL PROBLEMS

Andreieva T. T.

*Ph.D. in Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy
of Preschool Education
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
Vasylia Sukhomlynskoho str., 30, Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5923-1589
andreeva.tamara.t@gmail.com*

Rudkivska N. L.

*Senior Lecturer at the Department of Psychology and Pedagogy
of Preschool Education
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
Vasylia Sukhomlynskoho str., 30, Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5265-5189
rudkovskayanata@gmail.com*

Mysan I. B.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy
of Preschool Education
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
Vasylia Sukhomlynskoho str., 30, Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9416-4484
mysan.iv79@gmail.com*

Key words: *language logic tasks, values, value attitude, health, pedagogical skills, natural environment, social environment.*

The article addresses the issues of formation a value attitude to health in the natural and social environments by means of language logic tasks. The relevance and necessity of such measures, especially in the senior preschool age, are proved. The works of modern Ukrainian scientists on the problem in this field of study are analysed and it is found that this issue requires further

attention. It has been found that modern sociological research proves that there is a steady process of rethinking traditional values and the emergence of new ones that reflect the growth of human freedom and awareness of the difficult security situation at the present stage in Ukraine. It is shown that personal values are closely related to universal values and are beginning to come to the fore, so much attention is paid to the study of the essence of the phenomena of “values”, “value attitude”, “language logical task”, “pedagogical skill”. It is indicated that the criteria for assessing the phenomena of “values” and “value attitude” have a specific historical and national character and depend on the mentality, social status of the individual, his/her needs, age, professional activity and are an important condition for regulating the behaviour and relationships of individuals. The authors conclude that values are the properties of existence that Homo sapiens creates or that are important for them. The eternal human values are Love, Truth, Beauty, Goodness, Justice, and Health. The article develops a methodology for the formation of a value-based attitude to health in the natural and social environment in senior preschool children. In the given language logic tasks fairy-tale characters or children’s peers, being in difficult life situations in natural or social environments, are looking for correct answers together with children, which will help senior preschoolers in real life to make correct actions in similar life situations. Language logic tasks encourage reflection, expressing their own evaluative judgements, and promote the development of speech. Only a creative teacher who has pedagogical skills can make full use of the educational potential of language logic tasks.

Логіка є мистецтвом правильно скеровувати розум у пізнанні речей до якого прилучаються, щоб навчитися цьому самому та навчити цьому інших. Мистецтво, про яке йдеться, полягає в міркуваннях про те, що нас примушує робити сама природа.

А. Арно, П. Ніколь

Постановка проблеми дослідження. Системні й послідовні міни в галузі дошкільної освіти в сучасній Україні спрямовані на наближення до європейської дитиноцентричної моделі освіти та виховання, навчання та розвитку дитини, врахування та вивчення індивідуальних особливостей, потреб і потенційних можливостей кожної конкретної дитини й пошуку найдоцільніших методів і прийомів роботи педагогів. У зв’язку з вирішенням цих питань зростає потреба в напрацюванні інноваційних підходів і умов до формування у дітей ціннісного ставлення як до власного здоров’я, так і до здоров’я інших членів соціуму.

Освіта та навчання в сучасних закладах дошкільної освіти мають спрямовувати зусилля на прищеплення здобувачам дошкільної освіти гуманістичних і духовних цінностей, вони є базисом становлення гармонійної особистості, гарантом майбутнього процвітання України, сприяють формуванню в майбутніх школярів ціннісного ставлення до здоров’я, до предметного наповнення суспільного та природного довкілля, що допомагає зберегти й покращити здоров’я.

У базовому компоненті дошкільної освіти, в освітній лінії «Дитина у соціумі», зазначається, що дитина на кінець дошкільного дитинства усвідомлює цінність здоров’я, його значення для повноцінної діяльності, орієнтується в основних показниках власного здоров’я [с. 8]. Ці надзвичайно важливі завдання неможливо виконати, якщо педагоги не володіють педагогічною майстерністю. Педагогічна майстерність передбачає творчість, оригінальність, використання інноваційних технологій, наявність емоційного інтелекту, вміння залучити до роздумів і засвоєння необхідної інформації кожною дитиною. Мовні логічні задачі дають змогу формувати ціннісне ставлення до здоров’я в невимушеній цікавій розумовій діяльності.

Актуальність дослідження. Психолого-педагогічні засади формування ціннісного ставлення до предметного довкілля, культурних і духовних надбань людства стали предметом пошуків І. Д. Беха, В. В. Вербець, В. В. Іванової, І. І. Карабасової, К. В. Карасьової, І. В. Кондратець, С. О. Ладивір, В. В. Лесик, Л. І. Соловйової, Т. О. Піроженко, Л. Рачок, Т. Сімакіної, Л. Д. Токаревої, О. І. Федорчук, О. Ю. Хартман та інших.

У дослідженнях Т. К. Андрущенко, М. О. Геманової, Л. В. Лохвицької, Ю. І. Олійник, О. М. Пушкарської розглядається питання формування ціннісного ставлення до здоров’я. Але проблема формування ціннісного ставлення до здоров’я у дітей старшого дошкільного віку з використанням мовних логічних задач досліджена недостатньо

повно й потребує більш детального розгляду, що і стало завданням висвітлення в цій статті.

Мета написання статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці методики формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до здоров'я в природному та соціальному середовищі засобами мовних логічних задач у контексті педагогічної майстерності.

Для реалізації мети було поставлено такі **завдання**:

Проаналізувати наукову літературу з досліджуваної проблеми (педагогічну, психологічну і методичну); дослідити суть феноменів «цінності», «ціннісне ставлення», «мовна логічна задача», «педагогічна майстерність».

Розробити методику формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до здоров'я в природному та соціальному середовищі.

Виклад матеріалу. Сучасні соціологічні дослідження переконливо доводять, що відбувається стійкий процес переусвідомлення традиційних цінностей і виникнення нових, які відображають зростання свободи людини й усвідомлення складної безпекової ситуації на сучасному етапі в Україні. Особистісні цінності тісно пов'язані з універсальними, починають виходити на перший план,

На формування особистості дитини дошкільного віку, її соціалізацію, формування цілісного світогляду та ціннісних орієнтацій має вплив практично все, що їх оточує, як природне, так і соціальне середовище незалежно від того, цей вплив відбувається безпосередньо чи опосередковано. Тому використання мовних логічних задач дає змогу формувати ціннісне ставлення як до власного здоров'я, так і до здоров'я інших людей, зокрема однолітків.

У сучасній психолого-педагогічній літературі, яка висвітлює особливості виховання дітей дошкільного віку, виокремлено різні аспекти проблеми формування ціннісних орієнтацій дітей цього вікового періоду.

Аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури показав, що на сьогодні відсутнє єдине, загальноприйняте визначення терміну «цінність». У філософському словнику читаємо: **«Цінність** – центральне аксіологічне поняття – індивідуально і соціально значиме визначення матеріальних і духовних об'єктів навколишнього світу, що виявляє їх позитивне або негативне значення для людини, соціальної групи або суспільства в цілому». Це являє собою предмет мети, цілей, а в абсолютному вираженні – зміст буття. Вища значимість тих або інших об'єктів або відносин є сутністю цінності. Це виходить не від самого об'єкта, а від ставлення до нього з боку суб'єкта. Тому об'єкт, цінний для однієї людини,

для іншої може не становити жодного інтересу. За своїм змістом цінності можуть виражати різні потреби, у силу цього вони підрозділяються на групи: матеріальні і духовні (утилітарні і вищі) [11]. Сучасний тлумачний психологічний словник наводить таке визначення **«Цінність** – поняття, яке використовується у філософії і соціології для позначення об'єктів, явищ, їхніх властивостей, а також абстрактних ідей, що втілюють у собі суспільні ідеали і виступають завдяки цьому як еталон належного» [13]. З використанням цього поняття можна визначити значення для суспільства загалом і сенс для людей певних предметів, суспільних, духовних і природних феноменів. Таким чином, словники пояснюють це поняття як вказівку на соціальне, духовне, матеріальне й культурне значення природного та соціального довкілля, адже вся сукупність предметів людської діяльності, суспільних відносин, природного оточення і включених в цю систему явищ може виступати як предметні й духовні ціннісні феномени, оцінюватися як категорії «добро і зло», «істина і не істина», «допустиме і заборонене», «краса і потворність» тощо. Філософські праці вбачають витoki ціннісного ставлення до навколишньої дійсності в соціальному характері діяльності *Homo sapiens*. Критерії підходу до оцінки цих явищ мають конкретно-історичний і національний характер і залежать від ментальності, соціального стану індивіда, його потреб, віку, професійної діяльності та є важливою умовою регуляції поведінки та взаємовідносин індивідуумів.

Цей термін використав Арістотель, але в широкому науковому середовищі здобув визнання у 60-х роках XIX століття завдяки працям німецьких неокантіанців В. Віндельбанда та Г. Ріккерта. Цінності як філософську категорію вивчає «аксіологія», або теорія цінностей (від грецького *axia* – «цінність» і *logos* – «вчення, наука»). Можна зробити висновок, що **цінності** – це властивості буття, які створює сам *Homo sapiens* або які мають важливе значення для нього. Вічні загальнолюдські цінності – Любов, Істина, Краса, Добро, Справедливість, Здоров'я.

У посібнику «Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі» можна знайти таке визначення: «Ціннісне ставлення – складний психологічний феномен, що визначає спрямованість особистості, зміст і характер її активності». Формування ціннісного ставлення до здоров'я розуміємо як систематичний, послідовний довготривалий процес ознайомлення дітей із правилами здорового способу життя, ознайомлення з потенційними небезпеками в природному й соціальному оточенні та способами безпечної поведінки у складних життєвих ситуаціях. Дітям прищеплюють правила гігі-

ени, бажання постійно зміцнювати своє здоров'я процедурами, що загартовують, і систематичними заняттями спортом.

Ціннісне ставлення до здоров'я у дітей старшого дошкільного віку можна формувати в різних видах діяльності. Найкращий ефект досягається, коли цю роботу проводить вихователь, який досконало володіє педагогічною майстерністю як вищим рівнем «професійної діяльності, який виявляється в тому, що у відведений час він досягає оптимальних результатів» [6]. Важливою складовою педагогічно майстерності є досконале володіння мовою, що передбачає величезний словниковий запас, культуру мовлення, ясність, виразність і разом із тим доступність та зрозумілість. Зокрема, цікавим засобом формування ціннісного ставлення до здоров'я є мовні логічні задачі. Це невеликі оповідання із цікавим і доступним для дітей змістом, що містить проблемне запитання, яке вимагає навичок логічного мислення, знань про природу, екологію, економіку, народні звичаї і традиції, суспільні взаємини. У цій статті ми наводимо систему мовних логічних задач, які сприятимуть формуванню ціннісного ставлення до здоров'я.

Послідовність роботи така. Спочатку і на заняттях, і в повсякденному житті педагог дає важливі відомості про важливість збереження здоров'я для кожної людини та засоби, які цьому сприяють.

Під час спостереження за рослинним світом вихователь розповідає про його цінність для забезпечення людини. Зокрема, овочі та фрукти приносять харчове задоволення – це смачно. Разом із тим дітей ознайомлюють з правилами їх споживання – обов'язково їх помити, не їсти зіпсовані чи пошкоджені, дотримуватись технології приготування. Ось приклад мовних логічних задач. «*Оля поїхала влітку до бабусі в село. Село було дуже красиве, було багато фруктових дерев. Вона йшла вулицею і помітила, що фрукти падають на тротуар і їх там дуже багато. Оля підняла яблуко і хотіла з'їсти. Чи можна їсти фрукти, які впали з дерева чужого саду й лежали на дорозі? Чому?*» В них також містяться особливі елементи – вітаміни, які потрібні для укріплення організму та хорошого росту. Такі овочі, як цибуля, часник і перець, містять фітонциди (особливі летючі елементи, які в повітрі вбивають шкідливі мікроби), корисні в разі простудних захворювань. «*Прийшла зима, випало багато снігу, було холодно. Діти і дорослі почали хворіти. У них була висока температура, боліла голова, вони кашляли. Катя по телевізору побачила передачу, де розповідали про те, що потрібно їсти, щоб менше хворіти. Як ви думаєте, які овочі будуть найкориснішими для того, щоб не хворіти? А які фрукти?*» Деякі з кімнатних рослин очищують і зволожують приміщення,

а алое і каланхое також мають цінні лікарські властивості. «*На День матері Оленка вирішила подарувати мамі красивий вазон. Вона разом із татом пішла в квітковий магазин, і продавець порадив купити для мамі або алое, або каланхое. Він розповів про їх лікарські властивості. Що він розповів?*» Звичайно, напередодні слід провести спостереження за цими рослинами й повідомити дітям відомості про їх екологію і біологію, прочитати в енциклопедії відомості про їх лікарські властивості. Особливо цікавою і доцільною буде мовна логічна задача про калину – символ України, адже ця рослина має унікальні цілющі властивості й з найдавніших часів використовується з лікувальною метою. «*У лузі росте невеликий куцик. Весною він весь покривається чудовими білими квітами, а восени радує людей червоними яскравими ягодами. Цілющими є кора, квіти й особливо ягоди цього куцика. Що це за куцик? Давайте зробимо мінікнижечку, ви розповідайте, а я буду записувати, намалюйте ілюстрацію до цієї книжечки.*»

Під час спостережень за різними тваринами вихователь розповідає про правила поводження з ними. Треба уникати контакту з такими комахами, як оси і бджоли. Зокрема, після спостереження за бджолами педагог пропонує таку мовну задачу. «*У лісі жила дружна ведмежа родина – тато Михайло, мама Поліна і ведмежа Потапчик. Мама часто частувала його солодким медом, і Потапчик його дуже любив. Одного разу Потапчик гуляв у лісі й помітив дупло, де жили бджоли. Потапко поспішив поласувати медом. Які поради ви можете дати Потапчику? Яких правил слід дотримувались, коли ви бачите бджолу або осу?*» Чужу тварину, навіть дуже красиву і на вигляд дружелюбну, не можна гладити, а до деяких небезпечно навіть підходити. Після спілкування з домашніми тваринами обов'язково слід мити руки з милом. Домашніх улюбленців слід лікувати, якщо вони захворіли, періодично показувати ветеринару, доглядати за їх пір'ям і шерстю, забезпечувати збалансоване харчування.

Особливо змістовними й цікавими мають бути розповіді вихователя про ціннісне ставлення до здоров'я в суспільному доквіллі. Кожен українець повинен берегти своє здоров'я з дитинства, а також піклуватися про збереження здоров'я своїх близьких, рідних, адже один необережний вчинок може привести до сумних наслідків. «*Петрик давно мріяв про новий пожежний автомобіль, адже він мріє стати рятувальником. Мама обіцяла купити його після отримання зарплати. І ось сьогодні мама отримала гроші і вони ідуть в магазин по цю іграшку. Раптом дзвонить телефон і бабуся говорить, що захворіла і потрібні дорогі ліки. Що повинен зробити хлопчик?*»

«Тато з мамою пішли у важливих справах, а Оленку попросили доглядати маленького братика Артура. Вони обіцяли швидко повернутися, але почалася тривога. Як повинна вчинити Оленка?»

«Була епідемія грипу. Олесь з мамою пішли в супермаркет, але забули взяти захисні маски. Охоронець заборонив їм зайти в магазин. Чому?»

«Святослав з мамою ішли з дитячого садка додому. По дорозі вони зустріли подругу мамі тьотю Іру. Вони стали розмовляти. Хлопчик побачив біля огорожі прив'язану велику собаку. В неї були великі сумні очі. Святик захотів її погладити. Тут швидко підбігла схвильована мама, вона була перелякана, швидко взяла Святослава за руку й не дозволила наблизитися до пса. Чому мама злякалася?»

«Іванко проживає недалеко від тих місць, де триває збройний конфлікт. Часто чути гучні вибухи, видно заграви. Одного дня він разом з іншими дітьми грався на дитячому майданчику в парку. У траві хлоп'ята побачили незнайомий цікавий предмет у вигляді пелюстки. Він був схожий на великий листок із дерева. Діти зацікавились і хотіли його розглянути. У цей час проходив старший брат Сергійка Коля, він заборонив брати пелюстку в руки, покликав дорослого чоловіка, і той став кудись телефонувати. Що знайшли хлоп'ята і як потрібно поводитися в таких випадках?»

«Людочка захворіла: у неї боліло горло і вона дуже кашляла. Прийшла лікарка й виписала для лікування несмачну мікстуру та пігулки. Мама завжди стежила, щоб Люда вчасно їх приймала. Ліки були дуже несмачні. Одного разу мамі потрібно було сходити в магазин, і вона попросила дівчинку самостійно випити ліки. Люда ліки не випила, а мамі сказала, що прийняла ліки. Чи правильно зробила дівчинка?»

«В Ані був день народження, їй виповнилося 5 років. Було багато гостей, багато подарунків – велика лялька, коляска для неї. Мама приготувала багато смачних страв, було багато цукерок і великий торт. Усі страви дуже смачні і красиві. Аня разом із подружками любила солодощі, вона з'їла багато цукерок, пила газовану солодку воду і, звичайно, з'їла великий шматок торта. Чи може це зашкодити здоров'ю?»

«Василько дивився цікавий мультфільм про вовка, їжачка і зайчика. Щоб краще все бачити та чути, він близько-близько сів перед екраном, ввімкнув телевізор на повну гучність. Чи добре вчинив хлопчик? Чи це загрожує його здоров'ю?»

«Микита подивився по телевізору цікаву передачу про українських спортсменів. Особливо сподобалися боксери й лижники. Він вирішив теж щодня займатися спортом і загартовуватися. Була зима, надворі було холодно, але хлопчик вирушив на спортивний майданчик у футболці та шортах. На майданчику були різні тренажери. Микита почав на них займатися, не минаючи жодного, і швидко замерз, але вирішив не здаватися. Тут прийшов чоловік у теплому спортивному костюмі, який теж хотів займатися спортом. Побачивши Микиту, він порадив йому швидко йти додому й пити гарячий чай. Які правила загартування ви знаєте? Які поради можна дати Микиті?»

З метою діагностики знань дітей мовні логічні задачі використовуються індивідуально, але цікавою формою роботи є підгрупові і фронтальні обговорення, коли кожна дитина може поділитися особистим досвідом, висловити міркування. Звичайно, такі обговорення досить жваві. Якщо тема зацікавила дітей, можна запропонувати намалювати ілюстрації, створити власні розповіді на цікаву тематику, записати їх.

Також можна запропонувати дітям самим придумати мовні логічні задачі за тематикою українських народних прислів'їв: «Здоров'я – найдорожчий скарб», «Без здоров'я нема щастя», «Бережи одяг доки новий, а здоров'я – доки молодий», «Все можна купити, тільки здоров'я ні», «Спочатку краще берегись, ніж потім лікуватись».

Висновки. Мовні є надзвичайно дієвим засобом для формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до здоров'я. Вони дають змогу під час занять та в повсякденному житті сформувати свідоме систематичне дотримання правил здорового способу життя, ціннісне ставлення як до власного здоров'я, так і до здоров'я близьких людей. У подальших публікаціях висвітлюватимемо питання формування ціннісного ставлення до здоров'я на засадах народної педагогіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрющенко Т. К. Технологія формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників. Збірник абстрактів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Переяслав-Хмельницький, 28–29 березня 2018 р. «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2018. С. 44–45.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
3. Бех І. Д. Цінності як ядро особистості. АПН України, Центр інформації та документації Ради Європи в Україні, Київ. 1997. С. 8–11.

4. Вербець В. В. Методологічні та методичні проблеми діагностики ціннісних орієнтацій та установок молоді. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький, 2001. С. 97–108.
5. Геманова М. О. Здоров'язбережувальні технології: теоретичний аспект. Педагогіка здоров'я : збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. С. 109–111.
6. Загородня Л. П., Тігаренко С. А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навчальний посібник. 2-ге вид. Суми : Університетська книга, 2019. 319 с.
7. Іванова В. В. Теоретичні підходи до проблеми формування ціннісно-потребової сфери особистості дитини в системі дитячо-батьківських відносин. 2017. С. 52–56.
8. Лохвицька Л. В. Програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати». 2-ге вид. зі змін. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 120 с.
9. Олійник Ю. І. Компоненти формування здоров'язбережувальної системи сучасного освітнього середовища. Педагогіка здоров'я : збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. С. 253–257.
10. Пушкарьова О. М. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладах освіти. Педагогіка здоров'я : збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. С. 306–309.
11. Словник-довідник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» (для студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання усіх напрямів підготовки). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 69 с.
12. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі : навч.-метод. Посібник. Т. О. Піроженко, Л. В. Соловйова та ін. Київ : Видавничий дім «Слово», 2016. 248 с.
13. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

REFERENCES

1. Andriushchenko, T.K. (2018). Technology of forming health-saving competence of preschoolers. Collection of abstracts of the International Scientific and Practical Internet Conference, Pereiaslav-Khmelnytskyi, March 28–29. “Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University”, 44–45 [in Ukrainian].
2. The basic component of preschool education. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
3. Beh, I.D. (1997). Values as a core of personality. Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Center for Information and Documentation of the Council of Europe in Ukraine. Kyiv. 8–11 [in Ukrainian].
4. Verbets, V.V. (2001). Methodological and methodological problems of diagnosing value orientations and attitudes of youth. Humanitarian Bulletin of the SHEI “Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University”: Collection of scientific papers. Pereiaslav-Khmelnytskyi. 97–108 [in Ukrainian].
5. Hemanova, M.O. (2018). Health-saving technologies: theoretical aspect of health pedagogy: collection of scientific papers of the VIII All-Ukrainian scientific and practical conference. Kharkiv: H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. 109–111 [in Ukrainian].
6. Zagorodnya, L.P., & Titarenko, S. A. (2019). Pedagogical skills of a preschool teacher: a textbook 2nd edition. Sumy: University book. 319 [in Ukrainian].
7. Ivanova, V.V. (2017). Theoretical approaches to the problem of forming the value and need sphere of the child's personality in the system of child-parent relations. 52–56 [in Ukrainian].
8. Lokhvitska, L.V. (2020). Program on the basics of health and safety of preschool children “You need to know about yourself, you need to take care of yourself”. 2nd ed. with changes. Ternopil: Mandrivets. 120 [in Ukrainian].
9. Components of the formation of a health-saving system of the modern educational environment. Health Pedagogy: collection of scientific papers of the VIII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Kharkiv: H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 2018. 253–257 [in Ukrainian].
10. Modern approaches to creating a health-saving educational environment in educational institutions. Health pedagogy: collection of scientific papers of the VIII All-Ukrainian scientific and practical conference. Kharkiv: H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 2018. 306–309 [in Ukrainian].
11. Dictionary-guide for preparation for practical classes and independent work in the discipline “Philosophy” (for students of full-time, part-time and distance learning of all areas of study). Kharkiv: A.N. Beketov Kharkiv National University of Nursing, 2018. 69 [in Ukrainian].
12. Value Orientations of the Child in the Adult World: Study Guide by T.O. Pirozhenko, L.V. Solovyova, et al. Kyiv: Slovo Publishing House, 2016. 248 [in Ukrainian].
13. Shapar, V.B. (2007). Modern Explanatory Psychological Dictionary. Kharkiv: Prapor, 640 [in Ukrainian].